

اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال دهم، شماره ۳۷، بهار ۱۳۸۱

کاربرد آبیاری بارانی: مسائل و مشکلات*

دکتر عزت الله کرمی و کورش رضائی مقدم**

چکیده

مسئله آب و مدیریت صحیح منابع آب ، یکی از مشکلات اساسی کلیه کشورهاست به طوری که امروزه توسعه انسانی بویژه در اکثر کشورهای جهان سوم بشدت وابسته به توسعه و اصلاح مدیریت منابع آب است . توسعه مدیریت منابع آب می تواند نقشی اساسی در حل مشکلات محرومان داشته باشد . لذا اصلاح راهبردها و فناوریها در استفاده از منابع آب برای برطرف کردن مشکلات ناشی از کمبود ، آلودگی و پایین بودن راندمان استفاده از آب ، ضروری به نظر می رسد . با توجه به اینکه در سالهای اخیر دولت سرمایه گذاری های کلان و اعتبارات گستردگی در جهت گسترش فناوریهای آب انداز ، بویژه آبیاری بارانی انجام داده است و با عنایت به اینکه سیستم آبیاری بارانی مانند هر فناوری دیگری ممکن است مسائل و مشکلاتی

* این پژوهش بخشی از طرح ملی "نقش سازه های اقتصادی - اجتماعی در پذیرش آبیاری بارانی" به شماره ۵۴۲ است و مزینه های آن از محل همین طرح تأمین شده است.

** به ترتیب: استاد و دانشجوی دوره دکتری بخش ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز.

برای کشاورزان به وجود بیاورد که سبب رها کردن و استفاده ناکارامد از این سیستم شود ، لذا شناخت مشکلات کشاورزی که آبیاری بارانی را پذیرفته اند از هدفهای مهم توسعه و اصلاح افزایش راندمان آبیاری در بخش کشاورزی به شمار می آید . هدف این پژوهش ، شناخت مشکلات کشاورزان استفاده کننده از سیستم آبیاری بارانی است . روش پژوهش مبتنی است بر جمع آوری اطلاعات از طریق تکنیکهای پژوهش کیفی ، شامل: مصاحبه حضوری ، تکمیل پرسشنامه باز ، مصاحبه عمیق و مشاهدات میدانی در ۴ استان فارس ، بوشهر ، کهگیلویه و بویراحمد و چهارمحال و بختیاری ، با استفاده از روش نمونه گیری ساده تصادفی . برای این منظور ۱۲۴ پذیرنده سیستم آبیاری بارانی انتخاب شدند . یافته های پژوهش نشان می دهد که پذیرنده‌گان سیستم آبیاری بارانی با مشکلات گوناگونی روبه رو هستند که در این پژوهش به ۱۸ مورد آنها در چارچوب سه گروه مشکلات فنی ، اطلاعاتی و اقتصادی اشاره شده است . بجموعه این مشکلات سبب استفاده ناکارامد یا استفاده نکردن از سیستم آبیاری بارانی گردیده که متعاقباً پیامدها و مشکلات دیگری نیز برای آنان پدید آورده است . بر مبنای یافته های پژوهش حاضر پیشنهاد شده است که این ۱۸ مشکل در طراحی ، اجرا و ارزشیابی سیستمهای آبیاری بارانی جهت افزایش کارایی این سیستمهای در نظر گرفته شود . افزون بر این ، با توجه به ضعفهایی که چارچوب پارادایم واقع گرایی - مثبت گرایی^۱ در طراحی و ترویج فناوری دارد لازم است روشهای مشارکتی پژوهش و نوآوری ، توسعه مشارکتی فناوری (PTD) ، نظام پژوهش و ترویج مزرعه‌ای (FSRE) و طراحی یکپارچه^۲ در چارچوب پارادایم ساختارگرایی در خلق دانش و ابداع توسعه فناوری در بین پژوهشگران علم کشاورزی مورد توجه قرار گیرد .

کلید واژه‌ها:

آبیاری بارانی ، مشکلات سیستم آبیاری بارانی ، استفاده کننده‌گان از آبیاری بارانی .